

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila
sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Gospodarjenje z letošnjimi poljskimi pridelki.

Na podlagi statističnih podatkov c. kr. poljedelskega ministrstva za leto 1915 in po maksimalnih cenah, dosedaj v veljavi, so imeli vsi poljski pridelki v pretečenem letu 1915 na Kranjskem sledečo vrednost:

Pridelalo se je centov in v vrednosti po naslednjem izkazu:

Pšenice	215.021 q po 34 K	7.310.714 K
rži	87.606 q „ 28 „	2.452.968 „
ječmena	93.072 q „ 28 „	2.606.016 „
ovsa	136.320 q „ 26 „	3.544.320 „
soršice	8.956 q „ 28 „	250.768 „
koruze	139.822 q „ 29 „	4.054.838 „
ajde	27.158 q „ 30 „	814.740 „
prosa	52.836 q „ 28 „	1.479.408 „
fižola	49.428 q „ 40 „	1.977.120 „
leče	208 q „ 40 „	8.320 „
graha	467 q „ 40 „	18.680 „
grahice	241 q „ 90 „	21.690 „
slame	1.630.214 q „ 8 „	13.041.712 „
lanu	2.356 q „ 150 „	353.400 „
prediva	3.078 q „ 200 „	615.600 „
konoplja	128 q „ 180 „	23.040 „
krompirja	1.633.585 q „ 11 „	17.969.435 „
repe	1.811.614 q „ 3 „	5.434.842 „
korenja	243.294 q „ 4 „	973.176 „
zelja	225.606 q „ 12 „	2.707.272 „
buč	20.319 q „ 4 „	81.276 „
detelje	1.189.493 q „ 11 „	13.084.423 „
detelj. semena	1.406 q „ 400 „	562.400 „
sena	5.276.613 q „ 11 „	58.042.743 „
vina	178.284 hl „ 80 „	14.262.720 „
peškat. sadja	224.766 q „ 20 „	4.495.320 „
konič. sadja	50.839 q „ 30 „	1.525.170 „
oreh. in lešn.	3.921 q „ 40 „	156.840 „
kostanja	6.211 q „ 30 „	186.330 „

Skupaj 157.255.280 K

Po tej ceni, ki se naslanja na uradne cene, je tvorila lanske leto vrednost imenovanih poljskih pridelkov okroglo 157 milijonov kron. Niso všteti še prejemki gozdov, ribstva, rudokopov, goveje živine, konj, drobnice, perutnine itd.

Ako pregledamo te podatke in jih razdelimo na število oseb, kojim služi le v vsakdanji živeži, vidimo, da je prišla precejšnja množina na vsako osebo (300

do 400 K). Odtod tudi sigurnost, ki je vladala v narekovanju oddaje teh pridelkov, da se je prebivalstvo preživelo.

Sedaj stojimo na pragu letošnje letine in vprašamo se, če in kako bomo shajali. Pri marsikaterem pridelku bomo rekli, manj ga je, pri nobenem več ga je. Odtod naša skrb: kako bomo shajali.

Razum nam veli: gospodarimo previdno in razdelimo si živež na dobo celoletnega preživljanja in to velja tako za človeško kakor tudi živalsko prehrano. Težko je najti merilo, koliko naj se uporabi za celo leto za vsakega človeka in za vsako žival, jedno pa se lahko svetuje: v skrbni pripravi leži tajnost in moč prihranitve. Gospodinja, ki speče dober kruh in pripravi tečno hrano — sme od vsake jedi dati posameznemu udu družine manjše deleže in pri takemu varčevanju prihrani se mnogo v teku celega leta. Gospodar, ki drži snažno svojo živino, ji redno in pravočasno krmi, ki jo ne preobloga z delom, sme med letošnjo prav dobro krmo, pokladati večjo množino slame in drugih nadomestil in živina mu bode vspevala. Večja osebna zmožnost in pridnost nadomestuj primanjkljaj in v rednem življenju iščimo zaslobo za manjšo porabo in shajali bomo z manjšo množino. Ako kedaj, nam letos naj pové pameten računski prevdarek, koliko oseb moremo preživeti v svoji družini, koliko živine smemo držati čez zimo itd. Ta prevdarek naj se izvrši sedaj ob spravljanju poljskih pridelkov in one ude družine, ki nimajo pri hiši prehrane, skušajmo spraviti k družinam, ki rabijo delavnih moči in imajo tudi zadostno živeža. Enako postopajmo tudi z živino. Sedaj so njene cene visoke in bodo ostale do zime. Pri pomankanju krme bodo cene padle, ker bode mnogo posestnikov prisiljenih, da jo bodo oddali za nižjo ceno. Čemu potrata narodnega imetka?

Iz navedenih podatkov slednjič vidimo, kako ogromno narodno premoženje se nam

izroči v varstvo in pametno porabo čez zimo do prihodnje žetve. Ako z umnim oskrbovanjem imenovanih pridelkov preprečimo recimo samo 10%, t. j. deseti del, da se nam po nepotrebnem ne pokvari recimo, da nam pridelki v naših shrambah ne zginejo, splesno, pokvarijo itd. — smo veliko dosegli.

Ako s previdno varčno prehrano prihranimo pri ljudskem in živalskem živilu 10% in pri umnem oskrbovanju zopet 10% — tedaj smemo upravičeno pričakovati, da bomo liki lanskemu letu, tudi z letošnjimi poljskimi pridelki shajali do prihodnje žetve in spravljanja poljščine l. 1917. To pa naj nas navdaja z upanjem na boljšo bodočnost. Vsak pa stori svojo dolžnost!

A. L.

Preskrba kmetovalcev s semenskim žitom.

Gotovo je za kmetovalca zelo važno, da vseje dobro izbrano žitno seme. „Kakor boš sejal, tako boš žel“ — pravi star in dober pregovor.

Slabo seme zamore dati le slabotno rastlino, drobno klasje in drobno zrnje, smetno žito pa le plevelnato njivo in še bolj smeten pridelek.

Vendar pa se v splošnem ne priporoča dobivati semenskega žita iz daljnih, tujih krajev z drugačnimi talnimi in podnebnimi razmerami, kajti prav rado se bo zgodilo, da tako žito pri nas, v naši ne tako prikladni zemlji, pri naših manj ugodnih podnebnih in vremenskih razmerah (to je pri kratki, večinoma premokri zimi, naglem prehodu v vročino spomladi, pri močni zračni vlagi itd.) ne vspeva tako kot bi pričakovali in da veliko slabši pridelek, kot ga je obetalo lepo seme.

Za naše razmere velja pred vsem izbrati iz domačega žita, kar ga je najlepšega, za seme.

Letos ja zna biti dosti gospodarjev, kojih žito je tako drobno in lahko, da ni za seme, mnogo jih je pa, ki imajo lepo žito, samo da je smetno.

Tu ga je pač treba primerno očistiti in si iz njega seme pripraviti.

V vsaki vasi bi moral biti čistilni in sortirni stroj trijer imenovan. S pomočjo tega stroja se da žito od plevla očistiti in presortirati, tako da izbere stroj lepše, za seme sposobno zrnje ven.

Kmetijska podružnica novomeška ima nekaj takih strojev na razpolago in jih izposojuje proti nizki odškodnini. Enako tudi s številnimi in dobrimi, raznovrstnimi stroji bogato opremljena kmetijska podružnica mokronška. Drugod pa naj bi skrbele kmetijske organizacije, oziroma občine (županstva) za nabavo takih strojev, kojih nabava in raba se bogato poplača z boljšim in večjim pridelkom.

Kjer si pa ne more gospodar iz lastnega žita potrebno seme pripraviti, tam naj se obrne na soseda in ž njim, če je treba tudi proti doplačilu, žito zamenja. Zamenjava semen je dovoljena, samo jo je, če se vrši v občini sami prijaviti županstvu, oziroma če se vrši med kmetovalci raznih občin pa okrajnemu glavarstvu. Če se pa tudi na ta način ne bode mogel gospodar preskrbeti z dobrim semenskim žitom sam, potem naj se obrne na komisariat vojnega žitnoprometnega zavoda, ki je postavljen za njegovo občino. Ravno kar so dobila županstva nalog, naj nabirajo priglasitve za nabavo semenskega žita, žitnim komisarjem se je pa naročilo, da morajo pri nakupovanju žita za vojnožitni zavod vse boljše, za seme sposobno žito spravljati, da se ga lahko porabi za seme.

Tako žito se bode potem dajalo kmetovalcem v zamenjo za navadno mlevno žito.

Le tisti, ki žita ne more zamenjati, ker ga ni nič pridelal, ali pa tako slabega pridelal, da še za mletev ni, ga bo dobil proti plačilu.

Naj bi se tedaj gospodarji teh odredb

LISTEK.

Jos. Turk.

V spomin Josipa Cvelbarja.

Vest črna vse daljine preleti,
za senco njenih kril pozna se sled,
list sahne gori, polju vene cvet,
a ni ga lovca, da jo ustrelj.

Župančič.

Ali ste že slišali našo žalostno parolo: Ni ga več, umrl je v cvetu mladosti in odnesel vse naše velike nade s seboj v grob? Tak talent in je moral umreti! To je večno stari in večno novi refren naše narodne himne, ki jo pojemo ob grobu, kamor smo položili nahebudnega mladeniča, ki je toliko obetal, a mu je prezgodnja smrt prekrizala vse načrte. „In zdaj še ti, Slovenec nima sreče“, toži Stritar ob Jurčičevi smrti. Aškerc joka ob grobu Kettejevem bolj kot ob grobu starega zaslužnega moža. Cankar tega nadarjenega fanta ne more pozabiti. Ob rani smrti pesnika Murna formulira dr. Prijatelj žalostno naše historično dejstvo:

„Slovenska umetnost se išče, a naši mladi talenti mrjô.“

Umrl nam je Kette, umrl Murn, umrl Grohar, umrl — Josip Cvelbar.

Veste, kdo je bil Josip Cvelbar? Umetnik z dušo in telesom, velik po duhu,

plemenit po srcu, umetnik v poeziji, umetnik v slikarstvu, rojen pesnik in slikar. Njegov atelje in paviljon je bil znan samo onim, ki so mu pogledali v srce in dušo. Ni še prišel do ljudske tribune, da bi se predstavil narodu, bil je še mlad, star komaj 21 let in je pred letom končal svoje gimnazijske študije. Znan je bil samo svojim ožjim prijateljem, napram katerim je bil vedno odkrit in ki vedó, kaj smo izgubili z njim. Na mestu bi bil izraz najtesnejše bolesti; toda

„le malo čuti on, kdor čuti to,
kar se z besedami lahko pove.“ (Medved.)

Rodila ga je idilična Dolenjska, ki mu je vlila vse čare svoje krasote v njegovo umetniško dušo; v vsaki njegovi pesmi, vsaki sliki in skici se zrcalijo in dihaajo dolenske barve. Ko doraste, se napoti v šole, v svet, utruga ob cesti štiriperesno deteljico in jo prosi, naj mu pomaga iskati srečo in najti zaklad. A srečalo ga je prvo spoznanje, kakor se sam tako lepo izrazi:

„Ni je luči, ni jih zakladov,
ni je sreče zlate,
štiriperesna mi hrani zaklad:
sladek spomin, Dolenjska, nate.“

Tako je naredil prve korake v svet, med tuje ljudi in s spoznanji bogatil svojo dušo. S sabo ni pozabil vzeti legitimacije

slovenskega študenta: pomankanja in siromaštva. Je res, da je siromaštvo često edina rešilna deska mnogih talentov, pa človek močne volje kot je bil on, bi se ne bil izgubil in zapravil. Saj pravi sam: „Bog, zakaj nisi dal meni krivičnega mamona in drugače bi ravnal z njim kakor večina onih, ki ga imajo!“

Brž ko se je zavedel svojega poklica, si je zastavil cilje. Pred štirimi leti mi je pisal:

„Jaz imam cilje: Češko, Praga, akademija umetnosti, Monakovo, Florenca, Benetke, Rim, Pariz — imam cilje, a to so tisti, ki jih komaj doseže moje hrepenenje, ti so, na katerih bom ob koncu življenja pel z nizkim, žalostnim glasom, da me ne bo nihče čul, svojo visoko jeremijado.“

Tako, prosim, je pisal pred štirimi leti in pristavil preroške besede:

„Tedaj se spomni tega pisma in boš rekel: govoril je, kot bi živel danes!“

Ali se ni vse do pičice izpolnilo? Umrl je na tujem, v Italiji, za Dolomiti, daleč od Dolenjske, katero je tako ljubil.

Čudno! Kaka ironija se Vam zareži iz naslednjega. Pred poldrugim letom je zbolel na neki pljučni bolezn, moral izostati iz šole, zapustiti Novo mesto in se podati domov v Kostanjevico, da sklene svoje življenje. Revež, koliko je prestal,

ko je čutil, da se mu bliža konec. Na vabilo, naj ga pridem še enkrat obiskat, se mu radi raznih ovir nisem mogel odzvati. Nato mi piše v pismu:

„Mene bodo pa menda tudi tukaj v Kostanjevici pokopali; če se kdaj vrneš (iz vojske namreč) in prideš v ta kraj, tak daj, obrni korak na pokopališče, da obiščeš vsaj moj grob, če že mene ne moreš. Pa kakšen očenaš pomoli za mojo, ne staro, a grešno dušo. Veš, to je napol za šalo, napol pa zares. Bog vé, kako se še vse obrne. Ampak človek šele takrat vé, kaj se pravi biti sit, če je lačen, in kaj se pravi biti zdrav, če je bolan. Pride mi včasih, ko se mi zdi, da je vseeno, ali živim ali umrjem, da bi mi ne bilo prav nič težko umreti. Ampak potem pa pride, ko vse trepeti po moči in življenju, ko bi znorel, če bi mislil na smrt, veš, ko se odpira bodočnost vsa svetla in lepa in jaz živim in vriskam in prepevam v njej zdrav in vesel — taka, kakoršne vem, da ne bom nikoli imel, tudi če ozdravim.“

Kdor je poznal njegovo visoko rast, slabo prehranitev, trud s poučevanjem in to in ono, je vedel, da fant ne more biti popolnoma zdrav. Kako piše obupano:

„Zdi se mi, kot da jaz ne vidim nikdar moje Češke, ah, moje zlate Prage, tam, kjer

splošno posluževali, oni gospodarji pa, ki imajo lepo semensko žito na prodaj, ponudijo ga naj v splošno korist komisijarjem vojnega žitnega zavoda takoj v nakup. Če je žito res lepo in čisto, dobé lahko tudi višjo ceno zanj.

Konečno pa še par besedi k zadnji notici v „Dol. Novicah“ o semenu jarega žita. Zavod za promet z žitom ob času vojne ima svojo centralo na Dunaju in v posameznih deželah svoje podružnice. Kolikor je podpisanemu znano, so lani komisijarji ljubljanske podružnice tega zavoda nabirali naročila za seme jarega žita. Ker se tega žita na Kranjskem skoraj nič ne prideluje, je oddala ljubljanska podružnica naročilo centrali na Dunaju in ta je nakazala svojo češko podružnico, da seme dobavi. Seme je prišlo v celih vagonih in se je takoj razposlalo v posamezne kraje dežele, tako da ga gospodje pri vojno-žitnem zavodu v Ljubljani še videli niso. Pa tudi če bi ga bili videli, bi s tem ne bilo dosti pomagano, kajti seme jare pšenice, pa tudi jare rži se le malo in težko zanesljivo loči od semena zimskega žita. Kdor tega ne verjame, ta naj se potruži k podpisanemu, da se o tem prepriča. Le jari ječmen se zanesljivo pozna od zimskega. Kolikor pa je podpisanemu znano, se je zgodila neljuba pomota le pri pšenici, kajti podpisani je sam videl jari češki ječmen v okolici Novegama, ki je bil prav lep.

Gotovo je škoda vsled te neljube pomote velika, a to je gotovo, da ne zadene na Kranjskem krivda nikogar. Pomota se je morala zgoditi že pri nakupovanju ali pa v skladiščih na Češkem.

Zato naj bi gospodarji vpoštevali pred vsem zgoraj dane nasvete o pripravljanju domačega semenskega žita, da se izognemo nabavljanju nezanesljivega semena iz drugih krajev.

Zlasti je pa tudi treba, da večji gospodarji nemudoma ponudijo semensko žito komisijarjem vojnega žitnega zavoda v nakup, da se zamore tako seme potem pravočasno razdeliti med gospodarje onih občin, kjer so letos pridelali slabo seme.

B. Skalič, okrajni žitni nadzornik.

Cerkveno.

Kako moli krščanska ljubezen očenaš?

Molitev je zopet prišla do časti. Zopet jo nahajamo v besednjaku in dnevniku mnogih ljudi, ki so jo nič manj kakor pozabili. To je storila vojna s svojim gorjem in svojimi ranami, s svojim strahom in

skrbmi, s svojo stisko in smrtjo. Res zanimivo! Ljudje pridno stikajo po omarah svojih starih prednikov in jemljejo v roke molitvenike iz minulih časov, ko je tudi romalo zkozi deželo veliko gorje! Pri tem pa postane včasih navdušenje za molitev preveliko in vera se izpreverže v praznoverje. In vendar kake stare, krepke vojne molitve ni treba dolgo iskati. Imamo staro sveto molitev naše cerkve, Odrešenikovo molitev očenaš, katerega nas je učil božji Zveličar: „Tako-le molite: Oče naš, kateri si v nebesih...“ (Mat. 6, 9). Kolikokrat se je že ta molitev premolila v teku svetovne zgodovine! To bi dalo knjigo psalmov, ki bi segala od zemlje do neba. Iz tega bi narasel rožni venec, ki bi obsegel celo zemljo.

Vojni čas je visoki čas za krščansko dejansko ljubezen do bližnjega, katero imenuje Latinec z eno besedo karitas in se je bomo radi tega v naslednjem rajši posluževali. Njeno delo in naloga je neizmerna. Tudi v železnem času, v katerem vodi usodo narodov trda, jeklena moška roka, potrebujemo mehkega, nežnočutečega človeškega srca. Za vrstami, ki so oborožene z jeklom in železom, hodi visoka kraljevska gospa krščanska ljubezen ali karitas. Tudi ona spada k naši vojski ravnotako kakor cesar in general, kakor puška in strelivo. V njenem spremstvu se trudi tisoč rok; ona ima povsod svoje največje, nedotakljivo pravo. V znamenje svetega križa, na katerem je bilo dovršeno veliko delo božjega usmiljenja, se vrši njeno delo: obvezovati rane, krepiti oslabiljene, streči bolnikom, pomagati umirajočim...! Karitas se ne straši ničesar, naj tudi žanje okoli nje grozna smrt svojo najplodonosnejšo krvavo žetev. Noter v ognjeno črto si upa in pri naša drugačnega ognja, ljubezniv in zdravilen ogenj ljubezni. Na bojnem polju, kjer si služi hrabrost železni križ, se bori karitas v znamenju rdečega križa.

Pa tudi doma ima mnogo dela. Čeprav sovražnik, zadržan od hrabrega zidu naših junakov, ni mogel prodreti v našo deželo, je vojna fronta predrila in zahtevala pri nas doma svoje žrtve. Vojska nikoli ne pride sama. Pod svojo črno zastavo in med groznim bobnanjem, ki nas pretresa do kosti, vodi proti človeštvu cel mrliški polk bledih, brezkrvnih postav. Draginja, pomanjkanje, lakota, pomanjkanje dela in revščina korakajo med njenimi četami.

Tu manjka mož, ki je preživel in vzdrževal ženo in otroke. Tam manjka sin, palica in opora svojim starim starišem. V tretji hiši manjka brat, ki je bil pomoč in nade nepreskrbljenih bratov in sestr.

za morebitne samoočitke, češ, da ni hodil po začrtani poti idealom nasproti. Lahko misleč in plitvež ne gre nikoli sam va-se.

Kako je imel pri vsej svoji nadarjenosti in plodovitosti skromno sodbo o sebi, pričajo besede:

„Vem, da bi od mene ne imel nihče kaj prida korist, ker jaz sem človek, ki ni vreden, da po svetu gleda, da sonce nanj sije.“

Tako je prišel do popolne resignacije in rad bi bil v tisti svoji bolezn umrl, da mu ni bilo žal nečesa: „žal mi je nečesa, na kar edino sem stavil vse svoje upe in nade, mojih barv in čopičev.“ Zdravje je zato vedelo, zato se mu je povrnilo.

Zbral je kmalu zopet vse svoje moči, da se napravi na drugo trnjevo pot. Od riniti je moral k vojakom, kjer je doživel pod vplivom vojaške taktike isto informacijo kakor vsak, da mu je namreč postalo vse skupaj, kar je na svetu, egalno in apatično. A da mu je kljub temu ostala še iskrica veselja do življenja, priča njegovo upanje, ki ga je gojil pri vojaki, v častniški šoli. Bilo je pred dobrim letom, ko je pričakoval, da se morda vojska neha, še predno do služi svojo prostovoljsko vojaško službo in se je že oamrljal z mislijo o povratku

In poleg teh — koliko je ranjenih na duši, ki hočejo izkervaveti v neizrekljivi žalosti. Tu se še pozna sveža žalost in bolečina slovesa. Vsak časopis, ki pride, naj naznanja zmago ali izgubo, rano vnovič odpre. — Tam gloje tesna in mučna negotovost. Dnevi lezejo počasi — tedni se izgublajo v dolgo večnost — ura, kakor da bi stala — in vedno, vedno še nobene vesti. Nemir in bojazen po dnevu in po noči. Končno vendar! Vest pride. Resen mož jo je prinesel... Smrt, kruta smrt... Tisto strašno in grozovito, ki smo imeli tedne pred očmi in nismo hoteli verjeti, se je izpolnilo. Vojska je zahtevala na svoj s krvjo poškopljeno oltar novo drago žrtev; padli je nehal krvaveti, zato pa krvave druga srca dalje...

To je strašen čas. Karitas ima premalo rok in sre, da bi mogla vsem pomagati. Zato mora iskati pomoči, ki je močnejša, in kopati globokejšo studence, iz katerih naj bi zajemala hladila za neštete rane. — Tedaj pade tudi karitas na kolena in moli: „Gospod, pripravi se na mojo pomoč, hiti mi pomagat.“ (Ps. 69, 2). Pri svojem nemornem delu, ki izpreminja tudi noč v dan, nima časa iskati novih molitev, ampak seže po starih molitvah sv. pisma in moli iz njega staro molitev, ki jo je učil Odrešenik, vojni očenaš. (Dalje sledi.)

Velika vojna pobožnost se je vršila na Zaplazu preteklo nedeljo 27. avgusta za župnije: Čatež, Primskovo, Trebnje, Sv. Križ pri Litiji in Št. Lovrenc. Iz teh in drugih župnij se je zbralo toliko vernega ljudstva, posebno še moških, da je bila velika zaplaska cerkev do zadnjega napolnjena. Ob polu enajstih se je pričela procesija iz župnijske cerkve pod vodstvom preč. g. dekana iz Trebnja v spremstvu šestih gospodov duhovnikov k romarski cerkvi. Po prihodu dolge procesije v cerkev stopi P. Pavel Potočnik iz Novega mesta na prižnico ter pojasni prekrasni vzklik: Kraljica miru, ki so ga sv. oče Benedikt XV. pridjali Mariji. Po dokončanem govoru je bila sv. maša za milost skorajšnjega miru, med katero so krasno prepevali štirje pevski kori. Popoldne se je molila molitvena ura za blagor domovine. Ob 3. uri je preč. g. dekan v krasnem govoru navzoče prepričal, da nam Kraljica miru more in tudi hoče pomagati. Lepo slovesnost so zaključile slovesne pete litanije z molitvami za mir. Vse je govorilo, da tako lepo še ni bilo na Zaplazu. Pričakovati pa smemo, da molitve, ki jih je toliko vernikov polagalo pred noge Zaplask Matere božje, ne morejo neuslišane ostati.

v domovino. Tako so se predle njegove misli, ne meneč se, kaj se godi s telesom:

„Konec bo vsega tega trpljenja in se vrnem domov na Dolenjsko, začetkom pomladi bo, pa ostanem doma vso pomlad, preživim v svobodi še enkrat vse življenje, od prve vijolice preko cvetja, pjenja, zorenja in dozorevanja; ko pospravijo plodove pod streho, porečem adijo in odidem z veseljem sreem od doma v svoj pravi dom...“

„Hund, was gaffen si da, wie ein Idiot! Zivilbagage, Hosenscheißer, marsch! Hunde!“

In vzdramil se je iz premišljevanja: „da, saj je res, vojska je na vseh straneh sveta in moje misli so fatamorgana onostran morja...“

Hitimo hitro brez opazke dalje! Ko je bil duševno že ubit, je bil goden za odhod na bojišče. Ali je potem kaj čudnega, če moštvo vriska kakor blazno pri odhodu na bojišče, če je ta ali oni malo preje pisal svojemu prijatelju:

„Nimam prav nič upanja, da bi se vrnil, pa mi ni za to nič, rečem ti, prav nič, kot da sem že napravil križ preko tega sveta in zdi se mi, da jaz nimam deleža na njem. Ah, rad bi, rad bi še marsikaj, pa me je sram reči, povedati, kot bi govoril mrlič o življenju.“

Franjo Neubauer.

Kraljici angelov.

(Ob shodu na Zaplazu dne 27. avgusta.)

Zberi vse angelske vojske, kraljica, daj jim gromove in bliske in strele, v halje odeni jih zarje sijajne, konje — oblake zajahajo bele, bučno zatrobijo v svetle trobente, strese nebó se in zemeljski krog, srca zadrhčejo v strahu, v trepetu, pade sovragom orožje iz rók. Konji sovražni se splašeni vzpejo, vržejo vojvode s sebe zbesneli, množice v divjem pobegnejo begu, vanje pa naši udarijo streli.

Naše zavriskajo čete mogočno, — silni vetrovi tako zabučé, — trufne sovražne poženejo plahe, — listje vetrovi tako zadrvé. Mi na kolenih, drhteči veselja, v prahu zahválimo vojske Gospoda, tebi zakličemo, bojna kraljica: „Slava ti, Júdit, od roda do roda!“

Vojni pregled.

Tri nove vojne napovedi.

Kor. urad poroča 28. avg. iz Dunaja: Včeraj ponoči je kraljevski rumunski poslanik došel v zunanje ministrstvo, kjer je izročil noto, po kateri se smatra Rumunija od 27. avgusta od 9. ure zvečer v vojnem stanju z Avstro-Ogrsko. — Iz Berolina pa poroča isti urad 27. avgusta, da je kraljevska italijanska vlada s posredovanjem švicarske vlade sporočila cesarski vladi, da se smatra od 28. avg. dalje tudi z Nemčijo v vojnem stanju. — Wolffov urad javlja iz Berolina 28. avg.: Po tem, kakor vže poročano, koje Rumunija s sramotno prekršitvijo mej Avstro-Ogrsko in Nemčijo sklenjenih pogodb, Avstro-Ogrski napovedala včeraj vojsko, je cesarski poslanik v Bukareštu dobil ukaz, da zahteva svoje potne listine ter obenem izjavi rumunski vladi, da se sedaj tudi Nemčija smatra kot v vojnem stanju z Rumunijo.

Italijansko bojišče. — Italijani pozkušajo svoje uspehe vzhodno od Gorice razširiti. Ker jih je vže osvojitev same Gorice stala 14 mesecev in par stotisoč mož, se lahko računa, da jih bode stal sprehod na Dunaj pač nekaj več. Tudi na tirolski bojni črti odnesli so v nekaterih krajih krvave glave in izgubili v zračnem boju enega izmed njihovih tolikanj hvaljenih Capronijev, od katerih so jim naši

Tako. Moti se torej, kdor misli, da je težko umiranje na fronti, ko že kadri pošiljajo na bojišče cele maršbataljone mrličev.

„Skraja sem nalašč silil va-se s prepričanjem, da je življenje tako malenkostno, tako malo vredno, pa je od vseh plati kričalo v meni in protestiralo — danes molči vse, grob: pokopal misli visokoletne, želja nesplojnih sem bolečine. Vse mi je tako enakovredno, nevtrarno, preteklost, sedanjost, le za bodočnost ne dam več počenega groša. Pa ostanejo v duši svetli momenti, dragi obrazi, iskrene oči iz preteklosti, ki so mi ogreli toliko bridkih ur — danes nima nobeden več gorkote, le svetlobo — trhel les.“

Vsota takega premišljevanja je nič in sklep: „Tedaj grem. Grem, kakor je najboljša, da človek gre.“

In vendar srce pa le še ne molči. „Če se naključí, če, če, če — da se vrnem nazaj, o se bo že še vrnilo sonce, z vsemi nebeškimi zarjami, z vsemi radostmi in življenji, o tedaj, Jože — o jaz bedak, toliko, da se nisem razgrel ob fatamorgani mladosti.“

A razum spet mirno odgovori:

„In mene tudi ne bo manjkalo nikjer, le oče in mati in domači bodo jokali kakšen dan, ali jaz nisem kriv.“

je prvo utešenje zame, če je kje kako. O, ti ne veš, kako mi je, kar se mi vrača zdravje na bolje, počasi gre, a malo le čutim, veš in vrača se veselje, poželenje po življenju, po soncu, po moči, po delu in po vsem, vsem. Veš, dolgo, dolgo se je nabirala ta moja bolezen po udih, po telesu, od zunaj in znotraj, fizično in psihično, da je udarila ven. Zdi se mi, kakor da ozdravim kot Orest, ko ozdravim na duši in telesu, o da bi!“

Ko je ležal na smrtni postelji, je delal račun sam s seboj in mislil: „gleдам v strop in mislim nazaj — neprijetna je ta misel in želel bi, da ni te preteklosti za mano — mislim naprej, negotovost.“ O svojem življenju in trpljenju pravi na drugem mestu:

„Če se ozrem nazaj, nič lepega, nobenega solnčnega žarka ves ta čas, tako da sem preklel preteklost, sam ne vem, kolikokrat, ampak kadar se vrne, je spet ravno taka.“

Te besede jasno kažejo, koliko energije je živel v njem, ki je stremila ravno v diametralni smeri brezplodnosti. Oni, ki živi samo zato, da živi, in nima nikakih ciljev in idealov — ne more tako govoriti. Saj ne misli nikoli nazaj, se ne briga za svojo preteklost in je ne stavi nikdar pod mikroskop, ker njegovo srce ni občutljivo

vže precejšnje število odvzeli. — Uradno poročilo 26. avgusta poroča, da se je pomnožil topniški ogenj od časa do časa proti našim postojankam južno Vipave. V odseku Plöcken odbiti so bili poizkusi Italijanov, približati se našim postojankam. Na bojni črti južno doline Fleims izjavili so se ponovni napadi več bataljonov Italijanov proti Cauriolu, kakor tudi vsi sunki manjših sovražnih oddelkov proti našim postojankam v odseku Cima di Cece. Poročnik pl. Siedler sestrelil je pri Lusernu letalo vrste Caproni. — Po uradnem poročilu 28. avgusta so se zopet ljuto bojevali na Cauriolu. Potem ko se je neki napad šovražnika v našem topniškem ognju izjavil, posrečilo se je nekemu italijanskemu oddelku z močno topniško pomočjo udreti v našo postojanko na vrhu. Danes zjutraj vrgli smo Italijane s protinapadom iz postojanke. Na Primorski bojni črti obstrlejevalo je italijansko topništvo živahno hrib sv. Gabrijela in okolico Nove vasi.

Rusko bojišče. — Po poročilu vojnega poročevalca dne 26. avgusta ni prišlo 25. avgusta na celi ruski bojni črti nikjer do kakih večjih podjetij. Edino v južni Bukovini podvzel je sovražnik ponovni poizkus, zopet osvojiti Staro Wipezino in na ta način priboriti svoji bojni črti zahodno Moldave trdnjše stališče. V splošnem vladal je na vseh točkah, kjer so Rusi zadnji čas poizkušali prodreti, mir. Smatrati se sme torej oddelek velicega borenja končan. V tem času se ni niti eden namenov ruskega armadnega vodstva udeležil. Sovražniku se ni posrečilo z velikimi sredstvi započeto podjetje, razviti volinjsko bojno črto od severa, še manj pa doseči glavni namen velicega borenja: namreč po skoraj dvamesečnih težkih naporih zlomiti središnje zavezništvo v vzhodni Galiciji. Niti ljuti sunki mej Prutom in Dnestrom, še manj pa kratki, a zelo težki napadi pri Grabrovki, niso zamogli galških aspiracij, na koje se veliko stavi, do danes izpolniti. Napada se po Rusih pač še z velikimi množicami, a očitno so vsi ti sunki postali krajši. — O namenu nove grupacije pri armadah centralnih sil, katera se je pred par dnevi izvršila, Rusi pač še niso podučeni, zato je otipavajo previdno našo novo bojno črto, kateri bo pač mogoče, vse sanje o zopetni osvojitvi Lvova, krvavo preprečiti. — Uradno poročilo 28. avg. nam prinaša vest o prvih spopadih z našim novim sovražnikom, z Rumunijo. Na prelazu Rotenturm in v prelazih južnozahodno in južno Kronstadta stopile so obojestranske prednje čete v boj, iz katerih so vže naši privedli prve rumunske ujetnike, kar naj služi kot odgovor na zavratni napad našemu novemu sovražniku. Ker smo pričakovali, kaj se ima zgoditi, niso nas našli nepripravljenih in naše višje vojno vodstvo je pravočasno podaljšalo bojno črto od Bukovine proti jugu. — V Karpatih odbiti je bil severozahodno hriba Kukul ljut ruski napad, pri kojem so imeli Rusi velike izgube. Istotako odbiti so bili ruski sunki pri Mariampolu in pri armadi Tersztyanskyja.

Balkansko bojišče. — Po bolgarskem uradnem poročilu 26. avgusta prodira desno krilo dalje. Južno od Ohridskega jezera prodirajoče krldo je došlo do vasi Malik, 10 km severno od Korice. Srbi so po svojih brezuspešnih napadih v dolini Moglenica od 21. do 23. avgusta poizkušali dne 25. avgusta napadati

proti vasi Bahovo, a so bili odbiti; streljalo se je s puškami cel dan. V dolini Vardar se je streljalo s topovi cel dan na obeh straneh. Neki angleški oddelek, kateremu je poveljeval častnik, so Bolgari ujeli v vasi Dolželi s častnikom vred. Egejsko obal je zasedlo levo krilo, katero je izpadlo iz Parnar Daga. Proti Orfanu in Čagacu so se umaknile vse angleške čete. Pred Čagacom in Orfanom zasedli so Bolgari črto vasi Lakovica-Dedebali-Arzakli in Mentešli. 3 ruska povodna letala so 25. avgusta zjutraj preletela Varno ter vrgla nekaj bomb na mesto in pristanišče. Žrtve ni nobenih; škoda na blagu je majhna. Z vidno dobrim uspehom so dvakrat napadla bolgarska pomorska letala skupino ruskih ladij, ki je križarila 10 milj od obali. Bolgarska letala so se vrnila nepoškodovana. — Uradno poročilo 28. avgusta javlja, da so se na črti Moglena Bolgari polastili vrhov južno Zborskega. Izjavili so se srbski napadi na Čegansko Planino.

Razna bojišča. — Iz Carigrada se uradno poroča, da so Turki z uspešnimi napadi vzemirjali v evfratskem odseku sovražne tabore. Na Perzijski bojni črti so Turki pregnali ruske čete, na katere so naleteli 66 km južnozahodno od Hamadana v smeri Danletabad. Na eni strani dosegle so turške čete Bidjar, 77 km severovzhodno Sihn. Boji, ki so se vneli v okraju Sakis z ruskimi oddelki, potekajo v korist Turkov. Turške prednje straže, katere one sovražnika 35 km zahodno Sautschbulaka zasledujejo, zapletle so se 21. avgusta v smeri imenovanega kraja severno in južno vasi Svinsing, v boj z po številu močnejšimi ruskimi četami, proti katerim so se uspešno branili in odbili napadajoče Ruse. Rusi so izkoristili v teh krajih v dobrem stanu nahajajoča se prometna sredstva ter dovedli potom teh močna ojačenja, večino transbajkalskih kozakov, in ne da bi dali Turkom čas, se ustaliti in utrditi, napadli v noči od 21. do 22. levo krilo turških naprej potisnjenih čet. Napadeni od vseh strani, od spredaj in zadaj izpostavljeni, primorani so bili Turki umakniti se do glavnih turških moči v smeri proti meji nazaj. Pri prodretju sovražnih obkoljevalnih moči imele so turške čete nekaj izgub. Na Kavkaški bojni črti napredujejo Turki vkljub protinapadom Rusov.

Na morju. — Dne 25. avgusta ob 11. uri 10 minut dopoldne se je vrnila nemška podmorska ladja „Deutschland“ v pristanišče samosvojega mesta Bremen. Zbralo se je na tisoče ljudi, kateri so z nepopisnim navduženjem pozdravljali ladjo, ki je strla po novih podmorskih potih angleško strahovladi na morju in omogočila kljub svetovni vojski zvezo Nemčije z Ameriko. — Od dobro poučene strani se čuje, da je „Deutschland“ pripeljala iz Amerike toliko kavčuka, da ga bosta imeli Nemčija in Avstrija za vojne namene dovolj za dolgo časa, najmanj za eno leto.

Domače in tuje novice.

Imenovanje. Naučni minister je imenoval šolskega ravnatelja v Spodnji Šiški g. Franca Lavtižar za okrajnega šolskega nadzornika za slovenske ljudske šole v mestnem šolskem okraju Ljubljana.

Imenovanje. Kadetom v rezervi je imenovan stud. med. g. Josip Smola pri 17. pešpolku.

Razglas. Mestno županstvo naznanja, da bode oddajalo v mestni hiši „izkaznice za sladkor“ za čas od 3.—30. septembra 1916 kakor sledi: V soboto dne 2. septembra 1916 dopoldne:

od 9. do 10. ure za hiš. štev.	1 do 60
„ 10. „ 11. „ „ „ „	61 „ 120
„ 11. „ 12. „ „ „ „	121 „ 180

popoldne:

od 3. do 4. ure za hiš. štev.	181 do 240
„ 4. „ 5. „ „ „ „	241 „ 300

Začetek šolskega leta 1916/17 na novo-meški gimnaziji. Novi učenci za prvi razred se bodo vpisovali v nedeljo 17. septembra od 10. do 12. ure dopoldne. Vsprejemni izpiti se bodo vršili v ponedeljek 18. septembra od 8. do 12. ure dopoldne. Vpisovanje učencev v II. do VIII. razred se bo vršilo v torek 19. septembra od 9. do 12. ure dopoldne in sicer v V. do VIII. razred od 9. do 10. ure, v II. do IV. razred od 10. do 12. ure. Druge podrobnosti se bodo izvedele pri vpisovanju.

Dekliška šola v Novem mestu bode letos v Rometovi hiši v Skolini ulici. Vpisovanje bo 15. septembra v isti hiši od 9. do 12. ure in od 2. do 4. ure.

Henrik grof Altems, deželni predsednik, je posetil dne 23. avgusta mesto Radovljico. Mesto je bilo na čast visokemu gostu praznično oblečeno.

Pisarniškim predstojnikom so imenovani: Pisarniški oficijal Adolf Kump v Ljubljani na njegovem službenem mestu; pisarniški asistent Henrik Mravljak v Ljubljani za Maribor s službenim nakazilom v Ljubljani in kancelist Jožef Miklavčič v Novem mestu za Novo mesto.

Novi vojaški poveljnik v Gradcu. Dosedanji vojaški poveljnik v Gradcu fml. pl. Mattanovich je iz zdravstvenih ozirav odstopil. Za njegovega naslednika je imenovan general pehote Hugo Martiny, ki je že v nedeljo došel v Gradec. Novi vojaški poveljnik general pehote je sin davčnega uradnika in je bil rojen v Kranju na Gorenjskem 13. februarja 1869. Za generala povišan je bil v sedanji vojski.

Naravni čudež. Pri zidnici posestnika Franca Gorenc v Čreščencah je zrastle sedem krompirjevih deblice, ki so visoke po dva metra in 20 centimetrov. Radovedni smo, kakšen bode ta vojni krompir s svojim sadom. Po Mali maši ga bode posestnik pogledal. Kdor se zanima za to izvanredno prikazen naj pojde pogledati!

Nove tiskovine. Kataster za govejo živino razpošilja na županstva založništvo J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Poroka. V nedeljo 27. avgusta je poročil trgovec iz Ljubljane g. Josip Muren gospodično Mici Turk iz Šmihela pri Novem mestu. Obilo sreče!

Ogenj. V Žadovinku pri Leskovcu je pogorel posestnik Sikošek. Razun hiše in živine se ni dalo nič rešiti. Zgorela so gospodarska poslopja, krma, žito, pa tudi mlatilnica in drugi stroji. Na srečo je bilo razun žita vse zavarovano, tudi stroji. Zažgala je najbrž domača deklica.

Vojaške vesti. V Szatmar-Nemeti, rezervna bolnica št. 5 se nahajata slovenska domobranca Anton Kokalj iz Trnovca pri Metliki, ranjen v levo roko z dum-dum kroglo in Alojzij Povše doma iz Mirne peči. Še več Slovencev je tam, a imen dopisnica ne navaja.

Centrala za krmila. Poljedelski minister je imenoval deželnega odbornika dr. E. Lampeta za načelnika deželnega mesta za krmila v Ljubljani. Poslovodja je ravnatelj V. Rohrmann.

Semenj dne 29. avgusta v Novem mestu je bil srednje dobro obiskovan. Blagovna kupčija ni bila velika; živine je bilo precej, kupcev pa malo. Cena pri živini je nekoliko padla.

Tatvine. Tudi v okolici Rake so začeli nepoklicani gostje opravljati svoj zlobni posel. Pretečeni teden so ukradli pri Blatniku v Podulcih 2 para čevljev, 1 črni robec, jopo in več drugih reči. Pri hiši ste samo dve sestrji, ki opravljata tudi po umrlem bratu službo cerkovnika pri podružnici Sv. Marjete. Šle ste obe z doma, a tatovi so imeli toli večjo priložnost. Čudno je tudi, da se je zgodilo v prvih popoldanskih urah in da ne ve nihče nič gotovega. Bo treba več pazljivosti!

Gospodarstvo.

Zbirajte stari papir! Vsled pomanjkanja sirovin, ki so potrebne za izdelovanje papirja, so začeli razni faktorji stremeti, da bi se oddale velike množine, že desetletja skrbno shranjenega popisanega papirja v tvornice za izdelovanje papirja, kjer bi se iz teh zalog potem napravil nov papir. Vsled požrtvovalnega mišljenja prebivalstva so imela ta stremjenja že lep uspeh. Nasprotno pa se ne sme prikrivati, da je mogoče dobiti med to zalogo papirja, ki jo ljudje z veseljem darujejo uničenju, marsikak papir velike vrednosti, ki bi zaslužil, da bi se ga spravilo: zato je začelo skrbeti merodajne faktorje, da bodo ljudje na ta način vničili tudi marsikak za zgodovino važen dokument. Posamezni arhivi in registrature, ki so pri tej priliki istotako

In šel je, zato, da je šel, ker je šel. Iz pisem s Krasa, kjer se je dolgo časa mudil v rezervi, se vedno bolj vidi njegova otopenost: „Meni se zdi, kot da je to moje življenje delež, ki ga nisem nikoli čakal. — Mislim toliko, pa mi je žal vsega. Kostanji cveto — jaz pa sovrážim vse to cvetje, vse te žareče lestence, včasih sem jih ravno tako ljubil.“

Taki in enaki vzklili in vzdihli so pač zmožni, da človeka potolažijo vsaj za hip, za en trenotek. A če se tako življenje vleče dneve, tedne, mesece, se uveljavlja potreba, da si šlovek ustvari razmeram primerno mišljenje, ki ga tolaži in mu pomaga najti samega sebe. Tako si je tudi Cvelbar ustvaril svojo filozofijo in začel novo življenje.

„Po poldrugem letu, po boleznih in tem času, ki je bridkejši kot vsaka bolezen, po vsej gluposti sem se zopet našel. Je res, prijatelj, naš čas in naš položaj je tako poln lepote, grenke, trpke, žalostne, brutalne, ali lepota je le, vsa živa, če ti je moči stopiti pedenj nad sebe in se ozreti preko s pogledom ptica, ki leti in vidi pod sabo svet. Edino tako ti more biti življenje strpno — glej, sedaj mi je res. In zopet uvidim, da je edino lepota vredna življenja, ne pa resnica. Quid est veritas?

Ko misliš, da si jo našel, te udari po nosu, da se ti pobesi. Lepota pa visi noč in dan, leto na leto preko neba in zemlje razprostrta. Dragi moj, bolj kot kedaj bi mi bilo težko umreti. Ali jo bom zrl kdaj lepoto s svobodnimi očmi?“

Iz bolnice v Lienzu na Tirolskem, kamor se je za štiri tedne podal radi pljučnega katarja, mi je v dolgem pismu komentiral in razvil te misli ne baš brez vsake podlage. Obenem izraža veliko zadovoljnost in veselje s samim seboj in s svojim položajem, ki mu ga je prineslo ravno to novo mišljenje.

Značilna zanj je zlasti sledeča epizoda. Zato naj mi bo dovoljeno, da jo navedem:

„Srečal sem se z gospodom mastnih lic, polnih žepov,“ pravi, da je izobražen in je Slovenec. Zvedel je, da rišem in je bil radoveden in sem mu postregel.

„Na akademijo hočete iti?“ je rekel nazadnje.

„Hočem.“

„Mislite, da bo?“

„Bo.“

„Pa zakaj ste si izvolili baš ta posel, ko vendar tako malo nese, ne —?“

„Da.“

„Bi rajši kaj drugega. Moj Bog, toliko bo potov po vojski in debelega zaslužka, kdo se bo menil za umetnost. Pamet, prijatelj, pamet!“

„Naše svinje doma so trikrat na dan site, vem, pa ne jedo nikoli z žlico.“

Potem se je izrazil pred nekom, da sem „gemein“. Ampak jaz vem predobro, da moraš Culukafrom govoriti culukafrško, drugače te ne bo razumel.“

Omenili smo že njegovo toplo ljubezen do Dolenjske. Na nešteti mestih se je spominjal, „da bi prišel še enkrat nazaj, vsaj za nekaj dni, za en trenutek pomladi tam doli. Bog to bi bilo nebeško, da bi prišel enkrat zopet v mojo zlato Dolenjsko in da bi videl zopet enkrat kako znano oko, potem pa sem v paradižu.“

Upal je, da dobi iz bolnice v Lienzu dopust za par dni. A vroča želja se mu ni izpolnila. Mesto domov so ga poslali k rekonvalescentom v Igls pri Inomostu, odkoder piše:

„Sicer je ta kraj letovišče, mogoče celo lepo, celo divno in nebeško. Veš kaj, same čedne vile in gozdi vsi jelovi in polni zdravja in mehkih drobno posejanih peščenih stezic in zraven je jezrec in okrog strmoglave zasnežene gore in preko vsega sivo nemško nebo in včasih solnce

iste narodnosti — in za moje dolenjsko srce je vsa ta lepota kakor smrdeč kup gnoja — sit venia verbo — ampak silen občutek rabi šilnega izraza; od dne do dne bolj uvidevam, kako sem jaz skoz in skoz Dolenjec: osel bi crknil od gladu ob najbolj dišeči pečenki.“

Od tu se je peljal koncem junija k polku v bojno črto, odkoder se je upal vrniti srečno ranjen. Usoda je hotela drugače. 10. julija ga je zadela dum-dum krogla v trebuh in desno roko in naslednjega dne je na ranah umrl v brigadnem sanitetnem zavodu, kjer je še na nosilih poprosil, naj ga poneso v njegovo dolenjsko deželico. Tam ima svoj poseben grob.

Vem, da mi oprostiš, če ti rečem, da nisi umrl kot junak — bil si premehka, prelirična duša.

Ali se še spominjaš, kako si v novo-meški gimnazijski risalnici portretiral svojega prijatelja Skuška? Sedaj je v gimnaziji bolnica, Skuška krije hladna gališka ruša, tvoj grob sameva na zahodu, nam pa krvavi srce, ker vemo, da

„dokler ne pade zadnje jasno čelo, ki lesketa na njem se večnosti poljub — grobovi tulijo.“ (Župančič.)

pregledale svoje akte, so vsled obstoječih natančnih predpisov glede škartiranja obvarovane vsake resne škode. Drugače pa je pri registraturah velikih industrijskih podjetij in tvornic, ki so za gospodarsko zgodovino zelo važne, in pri rodbinskih dokumentih, katere ljudje shranjujejo že dolgo časa. Tu grozi nevarnost. Namen teh vrstic ni, da bi se oviralo upravičeno in potrebno „zbiranje starega papirja“, marveč se hoče le opozoriti, da se pazi pri oddaji starega papirja v papirnice, da bi se ne uničil oni papir, ki je vreden, da se ga spravi. Seveda ni posebno lahko presojati, ali ima ta „stari papir“ zgodovinsko vrednost ali ne. V tem slučaju daje potrebne nasvete in pojasnila c. kr. arhivski svet (Dunaj I, Marc Aurelstraße 5), ki je vedno pripravljen, da po svojih organih brezplačno dožene, kaj se lahko uniči in kaj naj se še nadalje spravi.

Nezrel krompir. Glasom poročil prihajajo letos precejšnje množine nezrelega, to je prezgodaj izkopanega krompirja na trg. Iz zdravstvenih in gospodarskih ozirov se more to zelo obsojati, kajti nezrel krompir nima nobene vrednosti za prehrano, temveč je celo škodljiv; nezrel krompir se lahko pokvari in da majhno letino. Krompir naj se ne izkopje preje, dokler ni krompirjevica orumenela in ovenela. Dokler je krompirjevica še zelena, se gomoljem še vedno dovaja škrob. Čim več mokrote je na odrezanih ploskvah gomoljev, tem manj so zreli. Pri krompirju, ki je bil prezgodaj izkopan, se lahko pospeši dozorenje, ako se zagrebe krompir v zaboj s suho prstjo ali s suhim peskom, postavi na solnčni prostor in pusti toliko časa dozorevati, da postanejo odrezane ploskve gomoljev manj vodene. Sicer pa najodločneje svarimo, naj se nikar ne kupuje zelen krompir.

Sladkor za napravo petijota. Ker je poraba sladkorja za vsako osebo odmerjena, zato veljajo za kake izredne potrebe sladkorja posebne ministrske naredbe, med katerimi je tudi ona z dne 11. avgusta t. l., drž. zak. št. 255, ki ureja dobavo slakorja za izboljšanje vinskega mošta in za izdelovanje petijota (tropinskega vina). Glede dobave sladkorja za izdelovanje petijota določuje § 2. te ministrske naredbe tako-le: Kdor namerava izdelovati petijot kot domačo pijačo za svojo obitelj, uslužbenca in posle na podstavi vinskega zakona z l. 1907., ima v to svrhu pravico do sladkorja, če je v l. 1909 do 1913 naznanjeval napravo petijota. V tem slučaju mora stranka do 1. septembra t. l. naznaniti pri svojem pristojnem županstvu množino petijota, ki ga namerava narediti in množino sladkorja, ki ga v to svrhu želi. Županstvo mora iz teh dobljenih naznanil sestaviti seznamek, ki ga je potem okrajnega glavarstva predložiti do 10. septembra t. l. pristojnemu državnemu kletarskemu nadzorniku. Kletarski nadzornik pregleda, oziroma popravi seznamke po svojih uradnih navodilih in županstva morajo sladkor tamkaj naročiti, koder določi kletarski nadzornik ter ga potem razdeliti med stranke. (Ker je rok za priglasitev zelo kratek, zato naj županstva ne delajo ovir, naj sprejemajo priglasitve do 10. septembra t. l., a ta dan naj seznamke nemudno predložijo okrajnemu glavarstvu. Vsekako naj pa upravičene stranke vendarle skušajo potreben sladkor do 1. septembra t. l. pri županstvu priglasiti, ker pozneje priglasitve županstvo ni dolžno sprejeti. Op. ured.)

Za modro galico preveč plačani denar. Kmetijska podružnica v Novem mestu je prejela od naročnikov več denarja kakor znaša konečni račun za modro galico, ker so naročniki plačali po 3 K 50 h do 4 K 50 h na račun. galica je pa stala nazadnje le 3 K 30 h. Ta denar se bo vrnil po županstvih in ga imajo sprejeti županstva oziroma župni uradi v ponedeljek dne 3. septembra t. l. pri blagajnici kmetijske podružnice na Grmu. Županstva dobe za svoje naročnike nazaj 3524 K 68 h in

sicer: Občina Belacerkev 180 kron 42 h, Brusnice 389 K 92 h, Mirnapeč 69 K 80 h, Novomesto z okolico Ločna in Židnjavas 560 kron, Orehovica 104 K 40 h, Prečna 388 K 40 h, Šmihel-Stopiče 1129 K 92 h, namreč Kandija z okolico 756 kron 14 h, župnija Podgrad 60 K 74 h in župnija Stopiče 314 K 4 h, razni drugi 8 K 84 h. Tisti, ki so galico nadrobno delili, so naprošeni, da pridejo po te zneske na Grm, da jih razdele in vrnejo naročnikom galice.

Proščenje pri Treh Farah.

Starodavna in zgodovinska božja pot pri Treh Farah pri Metliki je bila v nedeljo 27. avgusta shajališče ogromnega navala ljudstva od blizu in daleč. Slovenci, Belokranjci in Hrvatje v svojih krasnih narodnih nošah so bili kakor ena velika družina zbrani v bratski ljubezni z istimi vzori in cilji, da počastijo kot hvaležni in udani otroci „Majko Božjo“ in prosijo Kraljico vojnih trum za zmago Avstrije in za skorajšnji mir. Tu spričujejo vsako leto po svoji živi veri in globoki pobožnosti, da so Slovenci, Kranjci in Hrvatje v resnici Marijin narod, ki vsikdar ljubi Boga in sveto „Bogorodnico“ in išče zavetja in pomoči v svojih groznih stiskah tam, kjer je zares vir vseh dušnih in telesnih milosti.

Vkljub obilnemu opraviču doma in na polju je že v soboto proti večeru kar mrgolelo romarjev pri Treh Farah. Vso noč je bilo vse živo in v radostnem razpoloženju. Ljudstvo je prepevalo v cerkvah in zunaj pobožne in narodne pesmi, da se je čudovito razlegalo v zvezdnati noči daleč na okrog. Belokranjske pesmice so zelo zanimive in imajo svoj poseben značaj. Kdor se za nje kaj bolj zanima, jih najde v dveh ličnih zvezkih: „Ivan Šašelj; Bisernice iz belokranjskega narodnega zaklada“. In v nedeljo zjutraj se je že v ranih urah nabralo toliko ljudstva, da je bil obsežen prostor v cerkvah in zunaj poln in proti poldnevu je bilo tu zbranega občinstva gotovo nad 5000 duš, število, ki prekaša udeležbo pretečenih vojnih let. Razume se, da je krasno poletno vreme k takšni nenavadno ogromni udeležbi največ pripomoglo. V nedeljo zjutraj je bila peta slovesna sv. maša in pridigi. Svoj višek je dosegla slovesnost službe božje ob desetih ob velikanski udeležbi vernikov iz vseh stanov. In ker je prečastiti metliški župni urad tako modro poskrbel za dobre spovednike, za več tihih sv. maš in dobre pridigarje, ni nihče imel izgovora, da bi ne mogel opraviti v kateremkoli času svoje božjepotne pobožnosti.

Pri cerkvenih slovesnostih smo imeli priliko občudovati vzorno ubrano petje pod vodstvom znanega skladatelja in organista g. Alojzija Mihelčič, dežel. poslanca in župana. Naj nam bode dovoljeno, na tem mestu pohvalno omeniti tega gospoda, ki je ljubljene in duša belokranjskega dobromislečega naroda, vsepovsod velečislani in spoštovan. G. Mihelčič je mož iz ljudstva in mož za ljudstvo, za katero neumorno deluje in žrtvuje svoje zmožnosti v vseh okoliščinah in potrebah kot župan in poslanec in katero ljudstvo stavi tudi v njega vse zaupanje. Na drugi strani pa isti mož razveseljuje srce in duha svojega naroda s svojimi mičnimi pesmicami in prijetnimi melodijami ter mu tako vzbuja navdušenost za vse dobro in blaženo. Čast takšnemu nesebičnemu in zaslužnemu možu, ki živi in deluje za blagor ljudstva in domovino, a ob enem pa tudi v najvišjo čast božjo in slavo Marijino! Takšnih voditeljev, takšnih mož, takšnih družinskih očetov naj nakloni Bog narodom in srečni bodo za čas in večnost!

Ko si v hiši božji nasitil in osrečil svojo dušo ter opravil svojo romarsko dolžnost, najdeš pokrepčila in razvedrila tudi za svoje telesne potrebe. Okrog in okrog te vabijo gostoljubni in prijazni Belokranjci v svojo hišo, v svoj hram, pod svojo vejico, kjer ti ponudijo pod zobe

razna jedila, pred vsem „vrčetine“, staro belokranjsko in hrvaško jed, pečenega jančka, ki se kaj dobro prileže želodcu. Kakor je znano, pečejo Hrvatje in tudi Kranjci v okolici ob prošenjih in narodnih veseljih jančke po svojih posebnih običajih na prostem na ražnju, kar je zelo zanimivo pogledati. Seveda se mora takšna dvakrat osoljena pečenka zaliti z izborno metliško in vivodniško kapljico, ali pa tudi z drugim pristnim belokranjskim vinom. — Pa ne mislite, da ni bilo na tem žegnanju tudi abstinentov. Le-ti so sedeli v lepem številu v kavarni na prostem, ki je bila enako gostilnicam tudi prav mično ovenčana s zelenjem in plahami. Tudi tam je bilo živahno in veselo pri sladkem mleku in pri izborno pripravljeni beli ali črni kavi, kjer je bila postrežba zares ljubeznjiva in po zmerni ceni.

Tako je imel tedaj romar priliko opazovati belokranjski narod in njegove navade. Pripoznati se mora, da so Belokranjci v resnici ljudstvo po božji volji, živahno in vendar miroljubno, dobrovoljno in odkritosrečno in polno poštenega humorja. V njegovem krogu se čutiš kakor doma. Ne moreš si kaj, da ti duša in srce ne vzklikneta: Krasna Belokrajina, srečen belokranjski narod! — Lepote Belokrajine v pravem pomenu ne pozna svet, niti Kranjec ne, da, niti lastno ljudstvo ne, koliko čistega in čarobno-skrivnostnega in blaženega narodnega zaklada vsebuje ta biser kranjski. Kdor še tedaj ni bil na proščenju, na žegnanju pri Treh Farah, naj pojde prihodnjič. Sam moraš priti in si ogledati, popisati, se to ne da! Železnična zveza je tudi prav ugodna, ker ta božja pot ima svojo postajo „Rosalnice“. Belokranjska vožnja je pa že sama na sebi dovolj vabljiva in zanimiva, da ti ne bode žal za par potrošenih kron, če jih daruješ enkrat v letu v svojo lastno dušno in telesno razvedrilo.

Toraj na srečno svidenje prihodnje leto pri Treh Farah, če nas ohrani Bog pri življenju in obvaruje našo deželo in domovino pred ljutimi sovražniki. Priporočujemo se v ta namen mogočni priprošnji Žalostne Majke Božje z obljubo prisrčne zahvale v njenem svetišču pri Treh Farah!

Raznotero.

Srbski kralj Peter živi v današnjih dneh v majhnem selu Chalkis na otoku Evbeji na Grškem. Biva v kmetiški hiši, ker ni bilo dobiti boljšega poslopja. Stanovanje obstoji iz spalne in sprejemne sobe, kuhinje in sobe za njegovega slugo, ki ga je spremil v grško prognanstvo. Kralj je vsled svojega bivanja v mirnem podnebnju tako poživljen in pokrepčan, da se pelje sleherni dan po 40 kilometrov daleč na motornem biciklu, ki je njegovo priljubljeno razvedrilo. Za politiko se ne briga in jo je prepustil svojemu sinu Aleksandru, kraljeviču srbskemu. Tudi se ne da nazivati za kralja, ampak samo „gospodarja Topola“, pod kojim imenom je najel 70 letni kralj v Chalkis omenjeno kmetijsko hišo.

Čudežna rešitev. Na severnem bojišču je bil ranjen neki narednik. Tovariši so ga videli, kako se je splazil na stran, a na pomoč mu niso mogli priti, ker so Rusi vsakega ustrelili, kdor se je prikazal. Šele čez teden dni so mogli iti gledat, kaj je z narednikom. Seveda so mislili, da ga najdejo mrtvega, a na svoje veliko začudenje so ga našli še živega. Pokazal jim je belo kuro, ki je sedela v njegovi bližini in je rekel: „Ta je moja rešiteljica.“ Pozneje je povedal, da je bil že pripravljen na smrt, ko je prišla kura in si tik njega napravila gnezdo. Ko je bila zlegla jajce, je odšla. Sedem dni in sedem noči je narednik ležal na istem mestu in vsako jutro je prišla kura ter mu zlegla jajce.

Statistika avstrijskih vjetnikov. — Glasom uradnih izkazov je zdaj v Avstriji

približno 1.000.000 vojnih vjetnikov, katerih vzdrževanje velja na leto 860.000.000 kron. Stroški za hrano znašajo 320.000.000 kron, stroški za nadzorstvo 90.000.000 K. Za delavce je porabljenih kakih 400.000 mož, ki zaslužijo na dan po 3 K, kar znaša na leto, računajoč 300 dni, 360.000.000 K. Toliko odslužijo torej vjetniki sami od izdatkov, ki jih ima država zanje.

Loterijske številke.

Trst, 23. avgusta 9 60 52 3 1

Vsem prijateljem in znancem javljamo pretužno vest, da je dne 28. avgusta t. l. umrl, previden s sv. zakramenti, naš preljubi soprog ožir. oče in stari oče, gospod

Martin Malnerič

trgovec in posestnik v Črnomlju

v 71. letu svoje starosti.

Maše zadušnice se bodo čitale v župni cerkvi.

Barbara Malnerič, soproga. — Dr. Ignac Malnerič, odvetnik, sedaj c. in kr. nadporočnik-auditor. — Dr. Martin Malnerič, odv. kand., sedaj c. in kr. nadporočnik v r. Adolf Malnerič, dijak. — Mici Gostiša roj. Malnerič, soproga c. kr. davč. upravitelja. — Viki Ranziger, soproga žel. uradnika. — Vida Malnerič. — Vsi vnuki in vnukinje.

75

U 293/16

4

V imenu Njegovega Veličanstva cesarja!

C. kr. okrajna sodnija v Rudolfovem je o obtožbi opravitelja državnega pravdnistva zoper

Neža Šercelj

zavoljo prestopka po § 14 naredbe z dne 7. avg. 1915, št. 228 d. z. v navzočnosti opravitelja državnega pravdnistva proste obtoženke Neže Šercelj po danes dognani glavni razpravi po predlogu obtožitelja, da se uporabi zakon, razsodila tako:

Neža Šercelj, 29 let stara, roj. v Prebišju, posestnika žena v Meniški vasi št. 6, nekaznovana

je kriva

prestopka po § 14 ces. nar. z dne 7. avgusta 1915, št. 228, storjenega s tem, da je dne 10. ali 11. julija v Meniški vasi ponujala (prodajala) 68 dkg surovega masla za 6 K 12 h in jajca po 16 h, torej zahtevala, izrabljaje izredne razmere, povzročene z vojnim stanjem, za neobhodno potrebne reči očitno čezmerne cene in

se obsodi

radi tega po § 14 omenjene naredbe z uporabo §§ 260 b in 266 k. z. na 2 dni zapore z enim trdim ležiščem in denarno kazen v znesku 10 K, v slučaju neizterljivosti pa na en dan zapore.

Dalje se v smislu § 19 imenovane naredbe določi, da se ima ta sodba enkrat objaviti v časopisu „Dolenjske novice“ in to brez razlogov.

V smislu § 389 k. pr. se obtoženka obsoja v povračilo stroškov kazenskega postopanja.

C. kr. okrajna sodnija v Rudolfovem, odd. III., dne 26. avgusta 1916.

Dražbeni oklic.

E 154/16

6

Dne 3. oktobra 1916 predpoludne ob 9. uri bo pri tem sodišču, v izbi št. 25 na podstavi s tem odobrenih pogojev dražba sledečih nepremičnin:

Zemljiška knjiga Mirnapeč vl. št. 657, njiva. Cenilna vrednost 282 K. Najmanjši ponudek 188 K. Pod najmanjšim ponudkom se ne prodaja.

C. kr. okrajno sodišče v Rudolfovem, odd. IV., dne 31. julija 1916.

Dva komata

prav dobro ohranjena, sta na prodaj. Kje? Se izve pri našem upravnistvu. 71-3-3

IVAN SVETEC

brivec in vlasuljar RUDOLFOVO

Glavni trg, nasproti mestni hiši priporoča že izgotovljene lasne kite v vseh barvah. Izdeluje tudi druge lasne potrebščine ter ima vedno v zalogi podlage, mila, pristno tekočino Hair-petrol in Bayrum proti izpadanju las, potem Burgit za sigurno odstranitev kurjih očes in druge toaletne stvari. — Kupuje na drobno in debelo zmešane in rezane ženske lase. 128-24-19

Tisk J. Krajec nasl.